

Şəfəq Nasir

Bəllidir ki, yaşadığımız dünyada insanları bir-birindən fərqləndirən, ayıran, eləcə də onları yaxınlaşdıran, eyniləşdirən xüsusiyyətlər mövcuddur. Bunlar özünü ən çox onların həyat tərzində, vərdişində, hansısa bir məsələyə, problemin həllinə münasibətində və yanaşmasında göstərir. Bu xüsusiyyətlərdən ən çox müşahidə olunanı insanlar arasındakı fərqli baxışlar, fərdin özünə-xas düşüncəyə malik olmasıdır. Həyatda onları yaxınlaşdıran amillər də fikirlərin üst-üstə düşməsindən, ruhən bağlılıqdan yaranır. Bəzən eyni düşüncəyə malik olmağın mənası, bəlkə də həyatı eyni rəngdə görməkdən qaynaqlanır. Çox zaman insanların nəyəsə, hansısa bir məsələyə müsbət, yaxud mənfi yanaşması, nədəsə həmfikir olması ilə də birgəlik nümayiş etdirirlər. Belə-belə, bu xüsusiyyət və keyfiyyətləri çözüb-aradıqca onları bir çox qruplara bölmək olar. Ancaq söhbətimizin mövzusu tam başqa bir istiqamətdə olacağından bunların üzərində dayanmayacağıq. Yalnız, fikrimizə sonluq kimi onu qeyd etmək istədik ki, qısaca xarakterizə etdiyimiz bu xüsusiyyətlərin ilkin sırasında, ən ümdəsi insanların böyük amal uğrunda çalışmaları, ideoloji mübarizələri dayanır. Əslində bunlar vətənin və xalqın gələcəyinə hesablandığından hər kəs də yaşam boyu özündə duyduğu bu keyfiyyətlərin yeni dəyərlərlə inkişafına səy etməlidir. Zənnimizcə, bunların önündə duran gərəkli bir keyfiyyət də var: onun adı səmimiyyətdir. Şəxsin özünü süni bir görkəmdə, qıyafədə təqdim etməməsi, düşüncələrinin əksinə danışmaması, Cəlaləddin Ruminin dediği qədər, göründüyü kimi olub, olduğu kimi görünməsidir. Bu da gün kimi aydındır ki, səmimi olmayan insan cəmiyyətə də qəbul edilə, ətrafdakilərə birmənalı təsir bağışlaya bilməz.

Bütün bunları ixtisasca həkim olan şair, publisist Fəzail İsmayıl Böyükkişinin şəxsiyyəti və yaradıcılığı ilə müəyyən qədər tanışlıqdan sonra düşüncəmdən keçirdim. Onu da duydum ki, sənəti, yaradıcılığı ilə vəhdətdə olan bu ali keyfiyyət - səmimiyyət uzun illər ərzində ona çoxlu dostlar qazandırır. Təbii ki, həyatda güclü və böyük şəxsiyyətlərə inamı, cəsəreti, haqsızlıqlara qarşı zamanında apardığı mü-

barizəsi ona çətinliklər, acılar yaşadıb... Sözün bu məqamında yazımızın qəhrəmanını sizə təqdim edirik.

Fəzail İsmayıl Böyükkişi 1957-ci il avqustun 1-də Azərbaycanın səfəli bölgələrindən olan Gədəbəy rayonunun Nəriman kəndində doğulmuşdur. Atası ali təhsilli mütəxəssis kimi, kənd təsərrüfatı sahəsində fəaliyyət göstərən. Ailədə 6 uşaq olublar. Hamısı da ali təhsil alıb, həyatımızın müxtəlif sahələrində çalışırlar. Beş bacının birçə qardaşı olan Fəzailin uşaqlığı doğma yurdda əzizləri, yaxınları, dostları arasında keçib. Fəzail orta məktəbi müvəffəqiyyətlə bitirdikdən sonra, 1974-cü ildə Azərbaycan Tibb Universitetinin müalicə-profilaktika şöbəsinə qəbul olunmuş, universiteti cərrahlik ixtisası üzrə bitirmişdir. O, uzun illər burun, qulaq, boğaz cərrahisi kimi fəaliyyət göstərmişdir. Hazırda Azərbaycan Tibb Universitetinin nəzdində olan Elmi Tədqiqat Mərkəzində baş laborant vəzifəsində çalışır. Aspirantura təhsili almış Fəzail müəllim bu gün adıçəkilən Mərkəzdə elmi işçi kimi fəaliyyət göstərir.

Fəzail İsmayıl Böyükkişi şanlı-şöhrətli bir nəslin övlətidir. Ata nəslindən olan xanlar 1501-1662-ci illər arası Səfəvilər dövlətində böyük vəzifələr tutmuşdur. O, əslən Ərdəbildən olan Böyükkişi xanın nəslindəndir. Ana tərəfi isə Xınna mahalından şair İsmayıl ağanın nəslindəndir. 1930-38-ci illərdə bu nəslin bir çox nümayəndələri güllələnib, Sibire sürgün olunublar. Ana babası Məs-dər ağa İrana keçərək Ərdəbil şəhərində məskunlaşmışdır... Həyatının müxtəlif təbəqələri ilə tanışlıqdan aydın olur ki, Fəzail müəllimin kökünün, nəslinin Azərbaycanın tarixində, ictimai-siyasi həyatında əhəmiyyətli yeri var. Bu da bir başqa yazının mövzusu olduğundan indiki məqamda şair, publisist F.İ. Böyükkişinin həyatı, yaradıcılığı ilə bağlı fikirlərimizi bölüşmək niyyətindəyik.

Fəzail İsmayıl Böyükkişi ixtisasca həkim olsa da, həm də tanınmış şair, publisistdir. Başqa sözlə, onun ədəbi yaradıcılığında poeziya ilə publisistika əhəmiyyətli yer tutur. Elə burdaca qeyd edək ki, ədəbi yaradıcılığından odlu xətlə keçən bütöv Azərbaycan mövzusunda qələmə aldığı publisistik əsərləri, "Günəş Şərqdən doğur", "Sirri-xuda dünyamız", "Daşı atılmışlar" "Dədə Qorqud" və "Koroğlu" dastanlarımızı daş atırlar" (silsilə məqalələr), M.Ə. Rəsulzadənin 130 illiyi münasibətilə qələmə aldığı məqalələri, eləcə də öz üslubuna görə yeni olan "Cavad Heyətimdi" (ölü-

mündən sonra) poeması, çoxlu sayda şeir və poemaları ona yüzrlərlə oxucu məhəbbəti qazandırmışdır.

O, ədəbiyyata aşiq Ədalət Nəsibova həsr etdiyi "Çal, Ədalət" adlı şeiri ilə gəlib. 1978-ci ildə "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində çap olunmuş bu şeir gənc Fəzailə böyük sevinc hissi yaşatmışdır. Təzəcə pöhrə tutan yaradıcılıq eşqi onda ədəbiyyata, sənətə ciddi münasibət doğurmuşdu. Həmin dövrdə "Azərbaycan", "Ulduz", "Azərbaycan gəncləri", "Azərbaycan müəllimi" kimi qəzet və jurnallarda imzası tez-tez görünməyə başlayıb. Bundan sonra dövrü mətbuat-

da müntəzəm olaraq yaradıcılığını davam etdirib. 1980-1990-cı illərdə almanaxlarda əsərlərindən nümunələr dərc olunub. Əsərləri bir neçə xarici dillərə tərcümə olunub.

Fəzail müəllim ədəbiyyata gələndə o zaman ədəbi mühitin görkəmli nümayəndələrindən olan İ.Şıxlı, M.İbrahimov, M.Cəfər, M.Topçubaşov, K.Talıbzadə, N.Hacıbəyli, B.Azeroğlu, M.Gülgün, H.Arif, C.Heyət və başqalarının əhatəsində ədəbiyyat, sənət söhbətlərindən, dəyərli fikirlərdən çox şeylər əxz edir. Bu görkəmli şəxslər, ustadlar da qəlbi yazıb-yaratmağa təşnə olan gənc Fəzailə öz tövsiyələrini verir, onu ruhlandırır. Hələ o zamanlarda yaradıcı insanların, xüsusən də şairlərin hansı mərtəbədə qərarlaşdığını gözəl anlıyırdı. Belə olmasaydı yazmazdı ki:

Şairlər ölümə ölüm demir ki,
Çəkdiyi əzaba zülüm demir ki,
Nədən pərişansan könüm, demir ki,
Şairlər ölünce söz dərib ölər,
Şairlər ölümü öldürüb ölər...

Yaradıcılıq çeşməsindən axan saf suya bənzər poeziyası ilə şair bu illər ərzində bir-birindən gözəl, dərin məzmunlu şeir və poemalarını ərşəyə gətirib. 1993-cü ildə "Yadda saxlar məni" şeirlər toplusu ilə

ədəbiyyatda özünü təsdiq edən şair sonrakı illərdə "Gedək ata ocağına" (1997), "Sökül, a dan yerim", (2000), "Tanrım dərdi mərdə verir" (2004), "O gedən oldu" (2006), "Bəs itən qeyrəti kim qaytaracaq..." (2009), "Üzü dönməz dağlar" (2012), "Atalı-analı dünyam" (2015), "Sözdən saray qurmuşam" (2016), "60 yaşımın dastanı" (2017) kimi, şeir və poemalar, publisistik məqalələrdən ibarət ədəbi toplular şairin məhsuldar yaradıcılığından xəbər verir. Qeyd edək ki, F.İsmayıl öz ixtisasına da yaradıcılıq mövqeyindən həssaslıqla yanaşmış, bu sahədən bəhs edən əsərlər meydana gətirmişdir. "Uzun ömürlüyün sirləri" silsilə məqalələri oxucular tərəfindən maraqla qarşılandığından publisist bu mövzularda həmişə dövrü mətbuatda çıxışlar edir.

Bu əsərlərin adları da özlüyündə şair haqqında, onun keçdiyi ömür yolundan çox söz deyir. Elinə, yurduna bağlı olan, vətən sevgisi ilə çağlayan, Azərbaycanın bütövlüyü uğrunda qələm mübarizəsi aparan, bu yolda bədxahları tərəfindən olmanın əziyyətlər çəkən şairin bütün-lükdə yaradıcılığı diqqəti cəlb etməyə, sevlənməyə bilirmi?.. O, sözü zamanında deyən, onun yerini, çəkisini bilən, oyadacağı təsiri əvvəlcədən duyan söz adamıdır. Ondən xəsisliklə, tutiya bir gözəlliklə istifadə etməyi bacaran sənətkardır. Yaşadığımız həyatda onu narahat edən bütün məsələlər, insanlığı cəllayan keyfiyyətlər, mübarizlik, əmin-amanlığa səsləyən çağırışlar, təbiət gözəllikləri, ulvi, saf duyğularla çağlamaq, bütün bunların böyük anlamda məcmusu olan bütöv Azərbaycan sevgisiylə yaşamaq şairin yaradıcılığının aydın göstəricisidir.

Ulu öndərin vətənin ağır günlərində onu dağılmaq, parçalanmaq, məhv olmaq təhlükəsindən müdrikənə siyasəti ilə xilas etməsi, bundan sonrakı fəaliyyəti - ölkəni yenidən qurması, Azərbaycançılıq məfkurəsinin inkişafındakı əvəzsiz xidmətləri şair Fəzailin də güclü müşahidələrinin şahidliyinin müqabilində silsilə əsərlərinin mövzusu olmuşdur. Burda diqqətçəkən məqamlardan başlıcası odur ki, ötən yüzilliyin sonlarında, doxsanıncı illərin əvvəlləri bədxahların, qaragüruhçuların ona qarşı apardıqları kampaniyaların baş alıb getdiyi vaxtlarda Fəzail İsmayıl Heydər Əliyevi böyük və güclü şəxsiyyət, dövlət

xadimi olaraq gördüyündən heç nədən çəkinmədən, təzyiqlərə, təpkiyə dözərək onu Azərbaycanın yeganə xilas-karı, xalqın böyük oğlu kimi vəsf etmiş, qiymətləndirmişdir.

Sən ürəyi İslam nurlu azmanım,
Sən Xətayım, Atatürküm, Osmanım,
Səni görüb kor olacaq düşmanım,
Dinlə məni, Heydər babam, qüdrətim.

Sözü zamanında deyəndə təsirli, dəyərli olur. Şair Fəzailin də bütün yaradıcılığında hadisələrin tüğyan etdiyi məqamlar, həm də həyatı gerçəkliklər zamanında ifadə olunduğundan böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Böyük şəxsiyyətlərə, xüsusilə yaradıcı insanlara həssaslıqla yanaşan şairin yaradıcılığında ustad Şəhriyara yazdığı şeirlər də diqqəti cəlb edir. Bunlarla tanış olan Şəhriyar da 1981-ci ildə Fəzailə bir oğul məhəbbəti ilə şeir yazmış və C.Heyətın "Varlıq" dərgisində çap etdirmişdir. Həmin şeirdən bir bəndə diqqət edək:

Qartalım, dağların başın alarsan,
Ulduza çatmağa qanad çalarsan.
Mən olmasam, məni yada salarsan,
Görüm haqdan yansı çırağın, oğlum,
Axsın ayna kimi bulağın, oğlum.

Fəzail İsmayıl Böyükkişi İslama ruhən, qəlbən bağlı olan insandır, ürəyində Allah xofu, sevgisi, inamı var. O, şeir və poemalarını Tanrıya xitabla, minacatla başlayıb, minacatla da tamamlayır. İçdən gələn bu sevginin bir adı da səmimiyyətdir. Səmimi olmayan insanın əməllərindən kimsənin fayda görəcəyi də inandırıcı deyil.

Şairin yaradıcılığında rəngarəng obrazlar, xarakterlər əsərlərinin oxunaqlı olmasını, həm də yadda qalmasını şərtləndirən əsas amildir. Və bu obrazların əksəriyyətinin içərisindən bir "lirik mən" boylanır. Daha doğrusu, onun müşahidə etdiyi, gördüyü, dəyərləndirdiyi, hadisələrə müəllif münasibətləri aydın hiss olunur. Kamilliyin, bütövlüyün, haqqın, ədalətin, ilahi eşqin tərənnüm olunduğu əsərlər böyük qəlb sahibi, istedadlı şairin sənət dünyasının mənəvi sərvətidir. Bu mənada ədəbiyyatşünaslığın, ədəbi tənqidin onları tədqiq etməsi, müasir poeziyamızın həyat gerçəkliklərinin ifadəsi kontekstində təhlilə cəlb olunması, qiymətləndirməsi olduqca vacibdir. Sənət xalq üçündür, onun xalqa çatdırılması da bütün zamanlarda ədəbiyyatın tarixini yazan tədqiqatçıların ümdə vəzifəsidir.